

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีความรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำปางกัลยาณี ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

1.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

- กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระการเรียนรู้ : ประวัติศาสตร์

1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้

- ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้
- ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความรู้

- ธรรมชาติวิชา
- วัตถุประสงค์
- การจัดการเรียนรู้
- วิธีการรับรู้
- การเขียนรายงานค้นคว้าแสวงหาความรู้

- เกณฑ์การวัดและประเมินผลสาระทฤษฎีความรู้

1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้

- ความหมายขององค์ความรู้
- หลักการสร้างองค์ความรู้
- ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้
- การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- การประเมินผลตามแนวการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

1.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

- ประวัติศาสตร์คืออะไร
- คุณค่าของประวัติศาสตร์
- จุดมุ่งหมายของการสอนประวัติศาสตร์
- จากหลักสูตรผู้จัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ 2542, หน้า 7) หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตรา 23 กล่าวว่า การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องดังต่อไปนี้

ข้อ (1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ข้อ (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

ข้อ (4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและ

ข้อ (5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ในมาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

กล่าวโดยสรุปว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบ ต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องสาระการเรียนรู้ให้บูรณาการความรู้และทักษะด้านต่างๆ ให้เหมาะสมแต่ละระดับการศึกษา ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 4) กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไว้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

กล่าวโดยสรุปว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่เปลี่ยนแปลงมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีการกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตดี มีความสามารถแข่งขันในเวทีโลกอย่างเต็มศักยภาพ

ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ 2551, หน้า 116)

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4 – ม.6	1. วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย	<ul style="list-style-type: none"> ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย อาณาจักรโบราณในดินแดนไทย และอิทธิพลที่มีต่อสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการสถาปนาอาณาจักรไทยในช่วงเวลาต่างๆ สาเหตุและผลของการปฏิรูปการปกครอง บ้านเมือง การเลิกทาส เลิกไพร่ การเสด็จประพาสยุโรปและหัวเมืองสมัยรัชกาลที่ ๕ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ บทบาทของสตรีไทย
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย	

สรุปได้ว่า มาตรฐานการเรียนรู้ในสาระประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.3 ตัวชี้วัดที่ 1 และตัวชี้วัดที่ 2 มุ่งศึกษาประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย อิทธิพลที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการสถาปนาอาณาจักรไทยในช่วงเวลาต่างๆ สาเหตุและผลของการปฏิรูปการปกครอง และการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กันมีผู้นิยามความหมายไว้ดังนี้

ขงยุทธ กัน ไชยศักดิ์ (2545, หน้า 24) ที่กล่าวว่า ก่อนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการตรวจสอบก่อนว่าแผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีความสอดคล้องครอบคลุม ถูกต้องตามหลักวิชาและมีความชัดเจนเพียงใด นอกจากนี้แล้วหากต้องการทราบว่าแผนการจัดการเรียนรู้นั้นเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่

วัฒนาพร ระงับทุกข์(2545 : 139) ให้ความหมายว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2540, หน้า 56) ได้กล่าวถึงความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าเป็น แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์กำหนดไว้ในหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้นั้นเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวที่บอกให้ทราบว่า กลุ่มประสบการณ์นั้น ต้องการให้นักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ข้อใด ผู้สอนมีหน้าที่ต้องทำอะไร ตรงจุดไหน การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอนจะทำอย่างไรจึงจะบรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นคงต้องมีองค์ประกอบต่างๆให้สมบูรณ์มากที่สุด นำไปใช้ได้ และมีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการปฏิบัติ

สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ คือ การวางแผนและเตรียมการเรียนการสอนที่เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

แพรพรรณ สมทรัพย์ (2545, หน้า 5) ได้ให้ความสำคัญของแผนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การจัดทำแผนการเรียนรู้จะช่วยให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสได้ศึกษาหลักสูตร แนวการสอน วิธีการวัดผลและประเมินผล ศึกษาเอกสาร ตำรา ได้อย่างละเอียดทุกแง่มุม
2. แผนการเรียนรู้จะสอนให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งในเรื่องทรัพยากรของโรงเรียน ทรัพยากรของท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น
3. แผนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพของผู้สอน ในการนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน ระยะเวลา และสภาพการเรียนการสอนที่แท้จริงในแต่ละภาคเรียน ช่วยให้ผู้สอนสอนได้ครบถ้วน ทันเวลาและช่วยให้มีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น

4. แผนการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนใช้เป็นข้อมูล หรือหลักฐานอ้างอิงได้อย่างถูกต้อง
เที่ยงตรงแก่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ว่าผู้สอนได้ทำการสอนอย่างไร ใช้สื่ออุปกรณ์
และทรัพยากรอะไรบ้าง อย่างไร

5. แผนการเรียนรู้จะใช้เป็นคู่มือครูที่สอนแทนได้

6. แผนการเรียนรู้จะเป็นเอกสารสำหรับใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนา
คุณภาพการศึกษาได้เป็นอย่างดี

7. แผนการเรียนรู้จะเป็นเอกสารที่แสดงถึงการพัฒนาวิชาชีพ และมาตรฐานวิชาชีพ
ครูที่แสดงว่างานสอนเป็นงานที่จะต้องได้รับการฝึกฝน โดยเฉพาะ มีเครื่องมือและเทคนิคที่จำเป็น
สำหรับประกอบอาชีพด้วย

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, หน้า 409) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ว่าจะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละชั่วโมง ผู้สอนควรจะสอนใน
รายวิชาใด ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ครอบคลุมเรื่องราวอะไรบ้าง เหตุใดจึงต้องสอนควรใช้วิธีการ
สอนรูปแบบใดและจะใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้อะไรบ้าง รวมทั้งการสำรวจสภาพ
ปัญหาต่างๆที่จะช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน และสามารถทำให้การ
ประเมินผลผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่างๆได้ตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญ คือ ช่วยให้ผู้สอนวางแผนการสอน
ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน ทำให้เกิดความมั่นใจในการสอน และสามารถจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้เรียนตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดของหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 20-62) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความรู้ไว้ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge : TOK)

1. ธรรมชาติวิชา (Nature of the Subject)

ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) หรือที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่าญาณวิทยา
(Epistemology) เป็นสาระที่ว่าด้วยการค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่อยอดอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่
ผู้เรียนรู้ (Knowing) และได้เรียนรู้มาจากการเรียนเนื้อหาความรู้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 สาระ
การเรียนรู้ โดยมีการกำหนดประเด็นความรู้ (Knowledge issues) ในลักษณะพหุวิทยาการ
(Interdisciplinary) สำหรับให้ผู้เรียนค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและเขียนรายงานผลการค้นคว้า
ในประเด็นความรู้ที่ผู้เรียนค้นคว้า

2. วัตถุประสงค์ (Objectives)

การจัดการเรียนการสอนสาระทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าแสวงหาความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ ตั้งสมมติฐานและการหาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนรู้ (Knowing) สามารถตั้งคำถาม ให้คำอธิบาย แสดงความคิดเห็นต่างๆ รู้จักหาทางออกในการแก้ปัญหาได้อย่างกระฉับกระชวย สามารถเชื่อมโยงความรู้เปรียบเทียบบทวิธีการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสาขาวิชาต่างๆ และวิธีการรับรู้ความรู้ (Ways of Knowing) จำนวน 4 วิธีทางได้แก่ วิธีการสร้างความรู้จากความรู้สึก (Sense Perception) สร้างความรู้จากการใช้ภาษา (Language) สร้างความรู้จากการใช้เหตุผล (Reason) และการสร้างความรู้จากอารมณ์ (Emotion)

3. การจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาสาระ 3 เรื่อง คือ วิธีการรับรู้ความรู้ (Ways of Knowing) ได้แก่ การรับรู้ความรู้จากความรู้สึก (Sense Perception) จากภาษา (Language) จากอารมณ์ (Emotion) และจากการให้เหตุผล (Reason) ศาสตร์/สาขาวิชาของความรู้ (Areas of Knowledge) และวิธีการเขียนรายงานการค้นคว้าแสวงหาความรู้

4. วิธีการรับความรู้ (Ways of Knowing)

การเรียนรู้สาระทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowing) มุ่งหวังให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าแสวงหาความรู้ โดยผ่านวิธีการรับความรู้ 4 ประการ ได้แก่ การรับรู้ความรู้จากความรู้สึก (Sense Perception) จากภาษา (Language) จากอารมณ์ (Emotion) และจากการให้เหตุผล (Reason)

การรับรู้ความรู้จากความรู้สึก (Sense Perception) หมายถึงการรับรู้โดยปฏิกิริยาทางกายของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากสิ่งกระตุ้นต่างๆ รอบๆ ตัวเรากวามรู้สึกภายนอกที่เกิดจากการสัมผัส ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เช่น ไต้ยีน ชิมรสชาติ การสัมผัส ไต้กลิ่น และมองเห็น และเกิดความรู้สึกจากภายใน ได้แก่ หิว เจ็บปวด และสิ่งเร้าต่างๆ ปัจจุบันการเรียนการสอนเกี่ยวกับการรับรู้จากความรู้สึก (Sense Perception) มีการเรียนการสอนในสาขาจิตวิทยา (ทฤษฎีการรับรู้ : Gestalt theory of psychology) เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการรับรู้ โดยพูดถึงอวัยวะที่ทำหน้าที่รับรู้ความรู้สึกถูกกระตุ้นด้วยข้อมูลที่เป็นความรู้สึก สมองจะแปลข้อมูลที่เป็นความรู้สึกเป็นการสัมผัสที่รับรู้ (Sensation) ได้แก่ เสียง รสชาติ อุณหภูมิ ความกดอากาศกลิ่น และมองเห็น เช่น การไต้กลิ่นอาหาร เราสามารถรับรู้ไต้ว่าเป็นขนมประเภทใด สิ่งไต้เห็นมีรูปลักษณ์เราก้รับรู้ไต้ว่าเป็น “นก ผีเสื้อ คน ฯลฯ” สัมผัสรู้ว่าเป็นของเหลวร้อน เราสามารถรับรู้ไต้ว่าเป็นน้ำร้อน เป็นต้น

การรับรู้ความรู้จากภาษา (Language) เป็นการรับรู้ความรู้สึกจากการสื่อสารด้วยภาษาได้โดยสัญลักษณ์ต่างๆ (Symbols) สัญญาณ (Signs) ภาษากาย (Body language) ภาษาพูด (Language) ซึ่งภาษาประเภทต่างๆ สามารถเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความคิดและภาษาสามารถสะท้อนเรื่องราวของตนเองได้

การรับรู้ความรู้จากอารมณ์ (Emotion) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) เป็นการเรียนรู้โดยการค้นคว้าหาความรู้ทั้งจากที่เป็นอารมณ์ของตนเอง (Intrapersonal intelligence) และทั้งที่เป็นอารมณ์ของผู้อื่น (Interpersonal intelligence) การรับรู้ความรู้จากอารมณ์ (Emotion) จะต้องเชื่อมโยงกับการรับรู้จากความรู้สึก (Sense Perception) การรับรู้ความรู้ทางภาษา (Language) และการรับรู้ความรู้โดยเหตุผล (Reason)

การรับรู้ความรู้โดยเหตุผล (Reason) เป็นการใช้อ้อมลูรายละเอียด (information) ในลักษณะโน้มน้าว (induce) สืบสาวเหตุผล (deduce) สรุปความ (infer) ลงความเห็นเป็นหลักการ (generalize) ระบุลักษณะเฉพาะ (Specify) ยืนยันลักษณะความเหมือน (recognize Similarities) และจากนั้นเป็นการตัดสิน (judge) และโต้แย้ง สนับสนุนและคัดค้านอย่างเต็มที่เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นจริง สิ่งดี สิ่งที่ถูกต้อง และสิ่งที่สวยงาม

5. การเขียนรายงานการค้นคว้าแสวงหาความรู้ (Report writing)

ครูผู้สอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเขียนผลงานที่ดี ต้องมีการวางแผนการเขียนที่ดีซึ่งมีผู้กล่าวไว้ว่า (To write a golden essay, have a golden plan) ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการเขียนโครงร่าง (Outline) ที่สมบูรณ์ด้วยเนื้อหา จากนั้นก็ให้เริ่มเขียนตั้งแต่คำนำ (Introduction) ซึ่งจะต้องเขียนให้มีเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจผู้อ่าน เขียนเนื้อหา (Body) โดยให้นำเสนอความคิดรวบยอด (concepts) ที่มีความกระชับและชัดเจน อธิบายคำจำกัดความสำคัญที่จำเป็นสำหรับการสนับสนุนความคิดด้วยการอธิบาย หลีกเลียงการลอกคำจำกัดความจากพจนานุกรม มีการนำเสนอความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า มีการโต้แย้ง (arguments) สนับสนุนและคัดค้านข้อค้นคว้า พร้อมกับการนำเสนอตัวอย่างที่หลากหลาย โดยผู้เรียนจะต้องไม่เน้นย้ำนำเสนอตัวอย่างหลาย ตัวอย่างของคนเดียวเท่านั้น ผู้เรียนจะต้องเลือกสรรตัวอย่างจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายที่แหล่งวัฒนธรรมต่างๆ และตัวอย่างจากหลากหลายศาสตร์/สาขาวิชา ตัวอย่างจากการอ่านหนังสือ ตัวอย่างจากประสบการณ์จริงของตนเอง การฟังบรรยายในโอกาสต่างๆ การดูภาพยนตร์ สารคดี หรือตัวอย่างจากหนังสือแบบเรียนพร้อมทั้งอ้างอิงเอกสารการค้นคว้า ประการสำคัญ ผู้เรียนจะต้องคำนึงการใช้ภาษาในการเขียน มีเทคนิคการนำเสนอความคิดของตนเอง รู้จักและสามารถใช้ภาษาที่สละสลวย ใช้คำสื่อความคิดได้อย่างมีความหมาย

6. เกณฑ์การวัดและประเมินผลสาระทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สาระทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) จำแนกการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินผลงานการเขียนรายงานการค้นคว้า และการสอบการนำเสนอผลงานปากเปล่า (Oral) เกี่ยวกับผลงานเขียน โดยการประเมินผลงานข้อเขียนภาพรวมใช้เกณฑ์ 4 C ได้แก่ Content, Critical, Thinking และ Clarity ซึ่งมีความหมายโดยสังเขป ดังนี้

- CONTENT: Think : Knowledge issues (เนื้อหา : คิด เกี่ยวกับประเด็นความรู้)
- CREATIVITY : Think : Personal thought (ความคิดสร้างสรรค์ : คิด ความคิดส่วนตัว)
- CRITICAL THINKING : Think : Arguments (การคิดวิเคราะห์ : คิด : การโต้แย้งคัดค้านและสนับสนุน)
- CLARITY : Think : Well- Structured essay (ความชัดเจน : คิด : การเรียบเรียงถูกต้อง)

ตอนที่ 1 การประเมินงานเขียนรายงาน (Report Writing)

เป็นการวัดและประเมินผลโดยพิจารณาเกี่ยวกับความเชื่อมโยง (relevant) ของผลงานกับหัวข้อ/ปัญหาความเข้าใจลึกซึ้งในหัวข้อ (Depth of understanding) ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นความรู้อย่างกว้างขวาง (Breadth of understanding) แสดงความตระหนักรู้วิธีการเชื่อมโยงประเด็นความรู้กับสาขาความรู้และวิธีการรับรู้

ตอนที่ 2 การประเมินงานนำเสนอรายงานผลการค้นคว้าปากเปล่า (Oral)

- ลักษณะของประเด็นความรู้ (Identification of Knowledge issues)
- การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นความรู้ (Treatment of Knowledge issues)
- ความคิดเห็นของผู้เรียน (Knower's Perspective)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 หน้า 14) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ทฤษฎีความรู้และขอบข่ายเนื้อหาการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ เรื่อง ทฤษฎีความรู้ (TOK: Theory of Knowledge) เป็นสาระการเรียนรู้สำคัญที่จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ของผู้เรียนและเป็นสาระการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย (Goal) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจสถานการณ์/บริบทในสังคม และใช้ความรู้ที่ตนได้เรียนรู้มาศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์/สถานการณ์/บริบท สามารถจำแนกระหว่างการให้เหตุผลดี เหมาะสม และเหตุผลไม่ดี ไม่เหมาะสม (Good and poor reasoning) สามารถวิเคราะห์และให้เหตุผล ความอคติ/ความลำเอียง/เกี่ยวกับอุบัติการณ์ของสถานการณ์ต่างๆ

ที่เกิดขึ้น (to spot international or accidental bias) และสามารถระบุความไม่สมเหตุสมผล (inconsistencies) ของสถานการณ์/สภาพการณ์ต่างๆ

ขอบข่ายเนื้อหาการเรียนการสอนของเรื่อง ทฤษฎีความรู้ (TOK: Theory of Knowledge) เป็นสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วยเรื่อง ประเด็นความรู้ต่างๆ (Knowledge Issues) องค์ความรู้ (Body of Knowledge) และทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) ของสาระการเรียนรู้พื้นฐานทั้งหมด (Interdisciplinary) ในเชิงบูรณาการ ในเชิงปฏิบัติ ครูและผู้เรียนจะต้องร่วมกันกำหนดเนื้อหา โดยวิธีการต่างๆตามความเหมาะสม เช่น การระดมสมอง การใช้แบบสอบถาม เกี่ยวกับประเด็นร้อนของสังคม เหตุการณ์ปัจจุบัน สภาพปัจจุบันและปัญหาที่ผู้เรียนหรือสังคมกำลังเผชิญหรือหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ เป็นต้น จากนั้นครูและผู้เรียนรวบรวมรายชื่อหัวข้อเรื่อง (Topic) อย่างเป็นระบบ โดยจัดเป็นเอกสารลักษณะรูปเล่ม (Directory)

กล่าวโดยสรุปว่า ทฤษฎีความรู้เป็นวิธีการที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง โดยครูและผู้เรียนจะต้องร่วมกันกำหนดเนื้อหา โดยวิธีการต่างๆตามความเหมาะสม เพื่อต่อยอดความคิดไปสู่การสร้างองค์ความรู้ของตนเองได้อย่างลึกซึ้งแล้วรายงานผลการสร้างองค์ความรู้นั้น โดยจัดเป็นเอกสารลักษณะรูปเล่ม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้

ความหมายขององค์ความรู้

องค์ความรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากสำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะช่วยให้นักเรียนจัดการการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่ได้มีความลึกซึ้งและคงทน ส่วนขอบเขตความหมายขององค์ความรู้ นั้น มีความหมายที่ค่อนข้างกว้างขวาง

กรมวิชาการ(2543, มปป.) ได้กล่าวถึงการสร้างองค์ความรู้ไว้ ดังนี้

ความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยตนเอง

ความรู้ ไม่ได้หมายถึงกลุ่มของข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอดหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่รอคอยให้เกิดการค้นพบ หรือบางสิ่งบางอย่างที่คงอยู่อย่างอิสระจากตัวผู้รู้ แต่มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ขึ้น โดยพยายามให้เกิดขึ้นอย่างมีความหมายตามประสบการณ์ที่พบมาทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์รู้ มนุษย์เป็นผู้ทำให้เกิดขึ้น

ความรู้เป็นสิ่งที่นึกเห็นและอาจผิดพลาดได้

ความรู้เป็นสิ่งที่สรรค์สร้างของมนุษย์ และมนุษย์จะพบประสบการณ์ใหม่ๆอยู่เสมอ ความรู้จึงไม่สามารถคงอยู่ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง ความเข้าใจของคนเราที่เกิดขึ้นเป็นเพียงข้อเสนอหรือ

เป็นการทดลองยังขาดความสมบูรณ์ครบถ้วน แต่ความเข้าใจที่เกิดขึ้นกับมนุษย์แม้จะขาดความสมบูรณ์ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่สมบูรณ์ตามนั้น ความรู้อย่างหนึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจและรู้จักความผิดพลาดความรู้ที่สรรคสร้างขึ้นมาบางอย่างมีความพอดีกว่าการสรรคสร้างอีกวิธีหนึ่ง

ความรู้เจริญงอกงามขึ้นด้วยการเปิดโอกาสให้ทำต่อไป ความเข้าใจจะยิ่งลุ่มลึกและทวีความแข็งแกร่ง

มนุษย์ทดสอบความเข้าใจเดิมกับสิ่งที่ประสบใหม่ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้พบจากวัตถุและเหตุการณ์ แต่ความเข้าใจสามารถแสดงออกด้วยภาษา ดังนั้น ความเข้าใจจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทางสังคมด้วย มนุษย์จึงสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นซึ่งกันและกันได้ด้วยการระดมความเข้าใจที่คิดอย่างใคร่ครวญและผ่านการวิพากษ์วิจารณ์และนำมารวมกันเป็นกลุ่มก้อน ทำให้ความรู้เจริญงอกงามขึ้นเรื่อยๆ “ความรู้จึงเป็นคุณสมบัติร่วมกันทั้งปัจเจกบุคคลและประชาคม”

ศรันย์ ชูเกียรติ (2541, หน้า 14) กล่าวว่า องค์ความรู้ หมายถึง ความรู้ในบางสิ่งบางอย่าง (know how หรือ how to) ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่กิจกรรมอื่นๆ ไม่สามารถกระทำได้

จากความหมายขององค์ความรู้ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า การสร้างองค์ความรู้คือ ความคิดรวบยอด หลักการวิธีการที่เกิดจากการถ่ายทอดประสบการณ์หรือจากการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ข้อมูล เป็นลักษณะความรู้เฉพาะตัวของผู้สร้างความรู้ขึ้นมาเอง

หลักการสร้างองค์ความรู้

หลักการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียน ได้แก่

1. ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับทุกสิ่งที่อยู่แวดล้อมตัวเขาจะพยายามค้นหาเพื่ออธิบายสิ่งต่างๆ รอบตัวเขานั้น โดยเขาจะสร้างแบบจำลองหรือสัญลักษณ์ของสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นไว้ในความคิดเพื่ออธิบายวัตถุ ปรากฏการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวนั้น บทบาทของครูจึงไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้เข้าสู่ “ร่างกายที่ว่างเปล่า” แต่เป็นการช่วยผู้เรียนสร้างและประกอบแบบจำลองทางความคิดให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น
2. ผู้เรียนทุกคนสร้างหรือร่วมสร้างสิ่งที่มีความหมายด้วยตนเอง
3. ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตน ครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้
4. ผู้เรียนจะสร้างสิ่งที่มีความหมายแลกเปลี่ยนกันจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

จากหลักการข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปว่า สิ่งที่ควรยึดถือในการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียน คือ ให้นักเรียนสร้างแบบจำลองหรือสัญลักษณ์เพื่อเป็นตัวแทนทางความคิด ให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง และต้องนำความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนเพื่อเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

ทฤษฎีการสร้างความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้ เป็นทฤษฎีการเรียนรู้แนวใหม่ที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เป็นทางเลือกหนึ่งที่ทดแทนทัศนคติความรู้แบบเก่า โดยมีหลัก 3 ประการ คือ

1. การเรียนรู้ เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ มิใช่เป็นการซึมซับหรือการบันทึกข้อมูลที่รับเข้ามาเป็นส่วนๆ

2. การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความรู้เดิม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของการสร้างความรู้ใหม่

3. สถานการณ์หรือบริบทของการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญของการสร้างความรู้

ทฤษฎีการสร้างความรู้คือ กระบวนการสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมและอาศัยสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเป็นตัวช่วยในการเรียนรู้

การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

อริยา กิรติชีวัน (2545, หน้า 4) กล่าวว่าจากแนวปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionist) ที่เน้นผู้เรียนต้องมีความรู้ รู้จักแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ด้วยตนเองให้มากที่สุด เพื่อจะได้รู้จักตนเอง ผู้เรียนมีเสรีภาพในการที่จะทำสิ่งต่างๆที่เห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้มากที่สุด ผู้เป็นครูก็ต้องเป็นผู้นำในสังคมสร้างระเบียบ แบบแผนที่เหมาะสมให้เกิดขึ้น ครูมีหน้าที่ในการสอนกระบวนการประชาธิปไตยให้ผู้เรียน โดยเฉพาะ ต้องการให้นักเรียนไปใช้ในชีวิตจริงให้ได้ ครูจึงมีความเชื่อมั่นว่า ผู้เป็นครูควรจัดการเวลาสำหรับจัดการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่น ให้เสรีภาพกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในความเป็นจริงของชีวิต และทำในสิ่งที่ดีที่สุดในตนเองและส่วนรวมให้มากที่สุด จึงได้เลือกใช้กระบวนการกลุ่มเป็นหลักสำคัญ

Papert (Papert 1980 อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541, หน้า 1) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีไม่ได้มาจากการหาวิธีการที่ดีกว่าให้ครูในการสอนแต่มาจากการให้โอกาสที่ดีกว่าแก่ผู้เรียนในการสร้างความรู้ ความเชื่อจากประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่ง Papert เรียกว่า การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คือ การให้เสรีภาพในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับนักเรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

กรมวิชาการ(2543, มปป.) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้และการประเมินผลตามแนวการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ไว้ดังนี้

ลักษณะของการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้

1. ผู้เรียนเป็นเจ้าของความคิดมากกว่าเป็นผู้รับสารหรือซึมซับข้อมูล
2. การสื่อสารของครูจะเป็นลักษณะกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด โดยไม่ต้องบอกหรือตอบคำถามตรงๆ ผู้เรียนต้องเรียนรู้วิธีแปลความหมายสิ่งที่ครูพูดเพื่อนำมาใช้หาคำตอบที่ผู้เรียนต้องการ
3. ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ
4. สิ่ง que ผู้เรียนเข้าใจ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ไม่ใช่การลอกเลียนแบบแนวคิดของครู
5. สิ่ง que เรียนและวิธีเรียนมีผลกระทบจากบริบทสังคม ซึ่งการเรียนรู้เกิดขึ้นรวมถึงบริบทในห้องเรียน

6. บทบาทของครูคือผู้ชี้แนะ ผู้จัดการ ไม่ใช่ผู้ชี้นำ
สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ต้องให้นักเรียนฝึกคิดเองและทำความเข้าใจด้วยตนเอง

การประเมินผลตามแนวการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

การประเมินผลตามแนวการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ต้องพิจารณาถึงชนิดของข้อมูลย้อนกลับที่ตัวผู้สอนและผู้เรียน ทั้งก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน ดังนี้

ก่อนการเรียนการสอน

1. ความสนใจของผู้เรียนคืออะไร
2. ความคิดเห็นเดิมของผู้เรียน มโนคติ และมโนคติคลาดเคลื่อนก่อนการเรียนการสอนคืออะไร
3. คำถามของผู้เรียนที่น่าจะเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมีอะไรบ้าง
4. กิจกรรม (คำถาม) อะไรที่เหมาะสมที่จะตอบคำถามของผู้เรียน

ระหว่างการเรียนการสอน

1. คำถามปัจจุบันของผู้เรียนคืออะไร
2. กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นคำถามดังกล่าวหรือไม่
3. ความหมายที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนเรียนคล้ายกับความหมายที่ผู้สอนตั้งใจจะให้เกิดขึ้นหรือไม่
4. ผู้เรียนผสมผสานความคิดเข้าด้วยกันอย่างไร และกำลังคิดถึงอะไร
5. ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนที่จะเรียนรู้ เช่น ทักษะการตอบคำถาม ทักษะการวางแผน และทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างไร

หลังการเรียนการสอน

1. ความคิดเห็นของผู้เรียนเมื่อเรียนจบแล้วคืออะไร และต่างจากความคิดเห็นที่มีอยู่ก่อนการเรียนการสอนหรือไม่

2. สิ่งที่จะต้องรายงาน หรือบันทึกในใบประเมินผลของผู้เรียนคืออะไร

เกณฑ์การตัดสินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมที่เหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องเป็นกิจกรรมที่

1. ผู้เรียนทุกคนสามารถทำได้ตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรม
2. ทำท่าย และสามารถขยายผลการทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไปได้อีก
3. ให้ผู้เรียนได้ทำการตัดสินใจด้วยตนเอง
4. ให้ผู้เรียนได้ตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐาน พิสูจน์ อธิบายสะท้อนความคิด และ

ตีความหมายข้อมูล

5. ไม่จำกัดผู้เรียนจากการแสวงหาความรู้ในมิติอื่นๆ
6. ส่งเสริมการอภิปรายและการสื่อความหมาย ระหว่างผู้เรียน
7. กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม
8. มีความน่าตื่นเต้น
9. มีความสนุกสนาน

การประเมินผลเพื่อสรุปผลการเรียนหลังการเรียนการสอน

1. วัดมโนคติที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อเปรียบเทียบกับมโนคติก่อนการเรียนการสอน กับหลังการเรียนการสอน

2. ประเมินความเหมาะสมของกิจกรรม หรือประเมินปัญหาตามความสนใจของผู้เรียน และประเมินความสามารถของผู้เรียนในการสรุปหรือการหาคำตอบ

3. ประเมินความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับการสรุปของผู้เรียน
4. ประเมินความสามารถในการพิจารณาความคิดอื่นๆ
5. ประเมินทักษะของผู้เรียนว่าใช่หรือไม่ที่ได้เรียนรู้ และได้เรียนรู้อะไรบ้าง

การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนควรเป็นดังนี้

1. สิ่งที่ประเมินความเป็นสถานการณ์การแก้ปัญหา หรือเป็นสถานการณ์ที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคย
2. ให้ผู้เรียนใช้ทักษะและความเข้าใจอย่างกว้างๆ มากกว่าความรู้ที่เฉพาะ ซึ่งสามารถหาได้จากหนังสืออ้างอิงอื่นๆ
3. เน้นความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

4. รวบรวมความคิดเห็น และการประเมินผลของผู้เรียนเองเพื่อให้ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น

5. เน้นคำถามที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลาย มากกว่าคำถามที่มีคำตอบถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

สรุปการประเมินผลตามแนวการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองนั้นเป็นการรายงานผลของผู้เรียนว่า ได้เรียนรู้อะไรบ้าง มากกว่าการรายงานว่าผู้เรียนยังไม่รู้อะไรบ้างและผู้เรียนยังได้ประเมินตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นผลของการจัดกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์คืออะไร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: บทบรรณาธิการ) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ มีความหมายดังนี้

1. การสืบค้นเรื่องราวที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง โดยตรวจสอบร่องรอยหลักฐานที่ หลงเหลืออยู่
2. การศึกษาเรื่องราวสำคัญๆ ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่างๆ ของมนุษย์ในสังคม
3. ศาสตร์ของการรวบรวมแยกแยะจัดระบบ วิเคราะห์ วิพากษ์และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในสังคมมนุษย์
4. การแสวงหา การไตสวน การสืบค้น การสำรวจ การสอบถาม การสังเกต การย้อนพินิจ การเปรียบเทียบ การตีความ การอภิปราย การวิพากษ์ การเล่าเรื่อง
5. ศาสตร์ของการอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมเพื่อให้รู้รากเหง้าของปัญหา
6. กระบวนการพัฒนาปัญญาด้วยการสืบค้น รวบรวม วิเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูลรอบด้าน

7. ศาสตร์ที่สร้างความผูกพันทางด้านจิตใจและความรู้สึกร่วมกับประเทศ สังคม ชุมชน และครอบครัวของตน

8. การเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบันมองไปสู่อนาคต

รวมถึง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: บทบรรณาธิการ)

กล่าว ถึง “ประวัติศาสตร์” เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย แต่ความหมายที่สำคัญที่ใช้โดยทั่วไปคือ

1) เหตุการณ์ในอดีตทั้งหมดของมนุษย์ หรืออดีตทั้งหมดของมนุษย์ตั้งแต่มีมนุษย์เกิดขึ้นมาในโลกจนถึงวินาทีที่เพิ่งผ่านมาและ

2) หมายถึงเรื่องราวของบางเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีตที่เราารู้หรือเข้าใจ นั่นคือสิ่งที่นักประวัติศาสตร์สร้างขึ้นมาจากข้อคิดที่ผ่านพ้นไป

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2530, หน้า 323) ได้ให้ความหมายวิชาประวัติศาสตร์ไว้ว่า เป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือเรื่องราวของประเทศชาติ

หลุยส์ กอตชัลค์ (ชิตีมา พิทักษ์ไพรวรรณ, แปล, 2525, หน้า 27) กล่าวว่าประวัติศาสตร์ในภาษาอังกฤษ คือ “History” มาจากคำภาษากรีก “ioropioe” มีความหมายว่า การเรียนรู้

Edwrad Hallett (อ้างใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540, หน้า 16) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์คือ “บันทึกในสิ่งที่ยุคหนึ่งเห็นค่าควรแก่การจดจำอีกยุคหนึ่งไว้ในอดีตนั้น เราเข้าได้ก็ต่อเมื่อมองผ่านอดีต หน้าที่สองด้านของประวัติศาสตร์คือ ช่วยให้นมนุษย์เข้าใจสังคมในอดีตกับช่วยให้เขาควบคุมสังคมในอดีตกับช่วยให้เขาควบคุมสังคมในปัจจุบันได้ดีขึ้น”

อี.เอช.คาร์ (ชาติชาย พจนานนท์, แปล, มปป, หน้า 23) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์นั้นก็คือกระบวนการอันต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักประวัติศาสตร์กับข้อมูลของเขา ประวัติศาสตร์คือบทสนทนาอันไม่มีที่สิ้นสุดระหว่างปัจจุบันกับอดีต

สมโชติ อ๋องสกุล (2540, หน้า 12) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ เป็นการสืบค้นความจริงเกี่ยวกับอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลา โดยสืบค้นด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานซึ่งมีมากมายนอกเหนือจากที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์ เพื่อให้เข้าใจจนสามารถอธิบายความจริงเกี่ยวกับสังคมมนุษย์สังคมนั้น ช่วงเวลานั้นได้ทำให้มนุษย์รู้ว่า มนุษย์เป็นใคร มีความเป็นมาอย่างไร มนุษย์ทั้งหลายมีความหมายเชื่อมโยงกันอย่างไร

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2545, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ ว่า ประวัติศาสตร์ไม่ใช่การบันทึกข้อเท็จจริง แต่ประวัติศาสตร์เป็นการอธิบายเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงซึ่งอาศัยข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ในระดับหนึ่งเป็นเครื่องมือในการอธิบาย แต่ตัวคำอธิบายนี้ไม่มีหลักฐานอะไรกล่าวถึง เป็นการสร้างสรรค์จากความคิดของผู้ศึกษาประวัติศาสตร์เอง

จากความหมายของประวัติศาสตร์ตามแนวคิดของนักประวัติศาสตร์หลายท่าน กล่าวโดยสรุปว่า หมายถึง กระบวนการศึกษา หาความรู้และคำตอบของความเป็นไปในสังคมมนุษย์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งมีบริบทเฉพาะ ที่เชื่อว่าสามารถสะท้อนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอดีตให้มีความถูกต้องมากที่สุดโดยมีระเบียบวิธีเฉพาะในการศึกษา เพื่อที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งส่งผลกระทบต่อในปัจจุบันและสามารถควบคุมปัจจุบันได้ดีขึ้น

คุณค่าของประวัติศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: บทบรรณาธิการ) กล่าวถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ด้านเนื้อหา

1. รู้รากเหง้าของตนเอง เพื่อเข้าใจและภูมิใจในชาติตน
2. เข้าใจปัญหาและสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน
3. เห็นข้อบกพร่อง ความผิดพลาด ความสำเร็จ ความดีงามของบรรพบุรุษ
4. รักความเป็นมาและวัฒนธรรมของประเทศตนและประเทศอื่นๆ
5. เป็นบทเรียนที่มีค่า สำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

ด้านทักษะกระบวนการ

1. อ่านอย่างกว้างขวาง
2. สังเกต/เปรียบเทียบ
3. แยกแยะและจัดระบบข้อมูล
4. เพียรพยายามรวบรวมข้อมูล
5. สุขุมรอบคอบตรวจสอบหลักฐาน
6. สรุปจับประเด็นได้ชัดเจน
7. ย่อความและเรียงความให้น่าสนใจ
8. เขียนด้วยภาษาสละสลวยและสื่อความหมาย
9. อดทนอดกลั้นที่จะสืบค้นข้อเท็จจริง

ด้านการพัฒนาสติปัญญา

1. ทักษะในการตรวจสอบประเมินค่า
2. ทักษะในการจัดระบบข้อมูล
3. ทักษะในการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล
4. ทักษะในการวินิจฉัยแยกแยะข้อเท็จจริง
5. ทักษะการคิดวิเคราะห์

ด้านเจตคติ/ค่านิยม

1. สร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม
2. ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม
3. ยอมรับในความแตกต่างของมนุษยชาติ
4. อยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข

5. ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต

บิวสวอร์ค บัณฑิตวิทยาลัย (2551) ได้กล่าวถึง การศึกษาประวัติศาสตร์มีประโยชน์ต่อผู้ศึกษาดังนี้

1. ก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในชาติบ้านเมืองของตน คือทำให้เรารู้ถึงความเสียดสีของบรรพบุรุษที่ได้สร้างบ้านเมืองมา รักษาบ้านเมืองไว้ด้วยชีวิต สร้างสมวัฒนธรรมอันดีงามมาสู่รุ่นลูกหลานจึงก่อให้เกิดความภูมิใจ รักหวงแหนมรดกที่บรรพบุรุษทิ้งไว้ ความต้องการจะอนุรักษ์และสืบสานสิ่งที่ดีงามไปยังคนรุ่นลูกหลานของเราต่อไป
2. ทำให้เข้าใจทัศนคติของผู้อื่น การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยให้เราเข้าใจความคิด ความรู้สึกของคนในสังคมต่างๆ และในเวลาต่าง ๆ กัน
3. ทำให้ได้บทเรียนจากประวัติศาสตร์ เหตุการณ์หรือพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีตย่อมมีทั้งด้านดีและด้านร้าย พฤติกรรมใดที่นำความเสียหายมาสู่สังคมส่วนรวมในอดีต ซึ่งอาจส่งผลร้ายมาสู่ปัจจุบันและเชื่อมโยงไปถึงอนาคตด้วย เราก็จำไว้เป็นบทเรียน ไม่สร้างความสำเร็จเช่นนั้น อีก เหตุการณ์หรือพฤติกรรมในทางดี เราก็นำมาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ
4. ทำให้เราเข้าใจในปัจจุบันชัดเจนขึ้น การเรียนรู้ว่าชาติหรือประเทศของเรานั้นมีที่มาจากไหน มีพัฒนาการมาอย่างไร มีวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นอย่างไร และเปลี่ยนแปลงไปเพราะอะไร ซึ่งจะทำให้เรารู้จักตัวเองและเข้าใจสังคมปัจจุบัน ได้ดียิ่งขึ้น
5. ทำให้ได้ฝึกทักษะที่จำเป็น ฝึกทักษะที่เป็นประโยชน์ซึ่งนำมาใช้ในการเรียนวิชาอื่น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ทักษะการค้นคว้าข้อมูล ทักษะการแสดงความคิดเห็น ทักษะการเขียนรายงานการค้นคว้าด้วยตนเอง

แคเนล วิ โรเบอร์ค (ซิดา สาระยา, แปล, 2520, หน้า 9) ได้อธิบายถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ คือ คุณค่าของวิธีการคิดแบบประวัติศาสตร์อยู่ที่การส่งต่อความคิดให้กับวิชาหรือกิจกรรมแขนงอื่น ซึ่งวิธีคิดดังกล่าวคือทักษะทางสมองโดยทั่วไป ประวัติศาสตร์สอนให้รู้จักการวินิจฉัย ทั้งนี้ช่วยสร้างพื้นฐานของความเข้าใจและช่วยฝึกหัดกลวิธีในการวิพากษ์วิจารณ์ แล้วสรุปตามเหตุผลการวินิจฉัยที่ดีมักขึ้นอยู่กับคำถามที่ถูกต้อง

ประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าข้อเท็จจริงและความคิดต้องใช้ควบคู่กันอย่างไร ความคิดเกิดจากการมีความรู้ในข้อเท็จจริง และจากการตรวจสอบข้อเท็จจริง เามาจัดระบบแล้วตีความให้สัมพันธ์กับแนวคิด เพื่อให้ความหมายแก่ข้อเท็จจริงนั้น การเข้าถึงประวัติศาสตร์ช่วยเสริมสร้างให้มนุษย์มองปัญหาอย่างชาญฉลาดและจริงจัง คุณค่านี้มีไม่เกิดขึ้นจากความเข้าใจว่าอดีตได้สร้างผลผลิตเป็นปัจจุบันเท่านั้น แต่จากวิธีการตั้งข้อสังเกตและประเมินผล ซึ่งได้รับการปลูกฝังในการศึกษาประวัติศาสตร์

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540, หน้า 18) ได้กล่าวถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ว่า ประวัติศาสตร์ถึงแม้จะเป็นเรื่องของเมื่อวานนี้ แต่ก็เกี่ยวข้องกับวันนี้ เพื่อที่จะเดินไปสู่วันพรุ่งนี้ ประวัติศาสตร์จึงเชื่อมมิติของกาลเวลา ตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบันจนถึงอนาคต มนุษย์แต่ละคนเรียนรู้จากเมื่อวานนี้ของตน เพื่อการปฏิบัติในวันนี้ ความสำคัญของประวัติศาสตร์ช่วยให้สังคมเรียนรู้จากอดีตเพื่อการปฏิบัติในปัจจุบันอันจะนำไปสู่อนาคตได้ เราไม่สามารถจะแยกอดีตออกจากปัจจุบันและอนาคตได้โดยเด็ดขาดจากกัน

กล่าวโดยสรุป คุณค่าของประวัติศาสตร์ คือ ประวัติศาสตร์ช่วยทำให้เรารู้รากเหง้าของตนเอง เห็นข้อบกพร่องในอดีตแล้วนำมาแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน ช่วยส่งเสริมทักษะในการดำเนินชีวิตมีสติปัญญารักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และรักความเป็นไทย ช่วยให้เข้าใจความเป็นไปในอดีตที่ส่งผลถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาสติปัญญา จินตนาการและความคิดที่ส่งผลไปสู่การสร้างองค์ความรู้อีกด้วย

จุดมุ่งหมายของการสอนประวัติศาสตร์

ในการศึกษาวิชาความรู้แขนงต่างๆย่อมต้องมีจุดประสงค์ในการเรียนรู้ด้วยเสมอ วิชาประวัติศาสตร์ที่เป็นศาสตร์ของวิชาความรู้แขนงหนึ่งย่อมต้องมีจุดประสงค์ในการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน ซึ่ง (วรรณเพ็ญ วรรณโกมล, 2542, หน้า 122) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการสอนประวัติศาสตร์ ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถที่เป็นกระบวนการ โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีระบบ และนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้ในการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เตรียมรากฐานโดยอาศัยการสอนประวัติศาสตร์ในอดีตเพื่อให้เข้าใจปัจจุบัน และนำไปปรับใช้อย่างเหมาะสม

3. ส่งเสริมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างถูกต้อง

4. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม

กรมวิชาการ (2542, หน้า 86) กล่าวถึงจุดประสงค์ของการเรียนประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักใช้เหตุผลในการวิเคราะห์และตัดสินใจ โดยรู้จักนำเอาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในปัจจุบันแล้วทำการวิเคราะห์เหตุที่มา และผลที่เกิดเพื่อนำไปสู่การวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับอนาคตต่อไป

2. เพื่อสอนให้นักเรียนมีความคิดทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เข้าใจอย่างคนที่คิดเป็น มีความรู้และมีทักษะในการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เข้าถึงความจริง รวมทั้งสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างกลมกลืน

3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความเป็นเหตุเป็นผลในสังคมมนุษย์ว่า เหตุการณ์ในอดีตย่อมมีอิทธิพลต่อภาวะความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบัน และสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก็มีอิทธิพลต่ออนาคต

4. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความเป็นมาของชาติบ้านเมือง เห็นความเสียสละ ความสามารถในอันที่จะรักษาความเป็นเอกราชของบรรพบุรุษ อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกรักชาติบ้านเมือง

5. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกับสิ่งที่เป็นความรู้ทางประวัติศาสตร์ และเกิดความสนุกในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554, หน้า 20-21) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ คือ การสร้างความเข้าใจ “เหตุการณ์” ในเชิงการคิดวิเคราะห์ความจริงในอดีต ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เป็นเรื่องการสอนเนื้อหารายละเอียดซึ่งเป็นผลให้ประวัติศาสตร์กลายเป็นข้อมูลที่มากมายและน่าเบื่อหน่าย ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องเข้าใจว่าข้อมูลสำหรับประวัติศาสตร์ คือ “ฐานความคิดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรื่องราวที่ผ่านมา” หากครูผู้สอนเข้าใจประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ต้องการพัฒนา “คน” ในบริบทของสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพอาจสามารถลดความเบื่อหน่ายของผู้เรียนลงได้ อีกทั้งยังเป็นการฝึกฝนผู้เรียนให้เข้าใจด้วยการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ ต้องอยู่บนพื้นฐาน “ข้อเท็จจริง” ไม่ใช่ข้อคิดเห็นหรือการวิจารณ์โดยไม่มีข้อมูลพื้นฐาน

กล่าวโดยสรุปว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาหาความรู้ที่ถูกต้องและกว้างขวาง เพื่อพัฒนาระบบคิดอย่างมีเหตุผล สามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะได้ แล้วนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเริ่มจากการรู้จักวิเคราะห์ตนเอง และสังคม รวมทั้งอธิบายเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

จากหลักสูตรจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (หน้า 18-21) กล่าวว่า คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่กำหนดให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ป.๑-ม.๖) ในทุกสังกัดจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาเฉพาะขึ้นอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมง ในกลุ่มสาระการ

เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยสถานศึกษาจะต้องดำเนินการปรับโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรสถานศึกษาในรายวิชาพื้นฐานให้สอดคล้องกับคำสั่งที่กำหนดไว้ดังกล่าว (รายละเอียดในภาคผนวก) มีข้อมูลสำคัญโดยสังเขป ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อ 3 คือ

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ 80 ชั่วโมง (2 หน่วยกิต) แนวปฏิบัติสำหรับการจัดการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาสามารถจัดได้หลายแบบ เช่น จัดเป็นรายวิชาละ 0.5 หน่วยกิต จำนวน 4 ภาคเรียน/จัดเป็นรายวิชาละ 1 หน่วยกิต จำนวน 2 ภาคเรียน การจัดไว้ในระดับชั้น ภาคเรียนใด ก็ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา และค่านึงหลักของพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

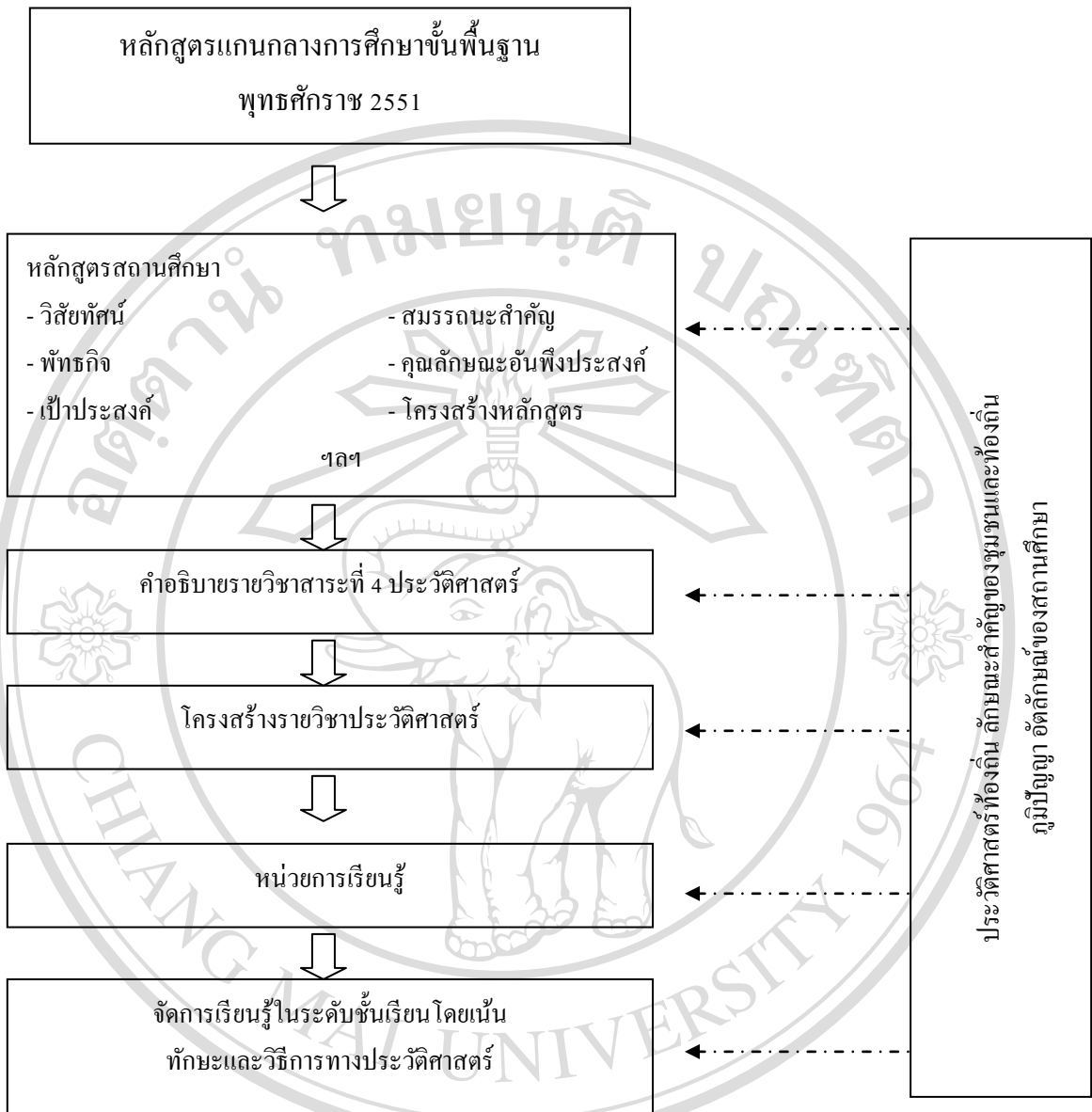
การจัดทำรายวิชาประวัติศาสตร์เริ่มต้นจากการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ให้แจ่มชัด แล้วนำมาจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา คำอธิบายรายวิชา เพื่อสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินตามลำดับ ดังจะทบทวนตามลำดับขั้นต่อไปนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์ และหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสาระประวัติศาสตร์ เช่น สร้างจิตสำนึกและธำรงไว้ซึ่งความเป็นไทยและความเป็นพลโลก
2. วิเคราะห์สมรรถนะสำคัญต่อผู้เรียนว่าเมื่อเรียนวิชาประวัติศาสตร์แล้ว ผู้เรียนจะต้องเกิดสมรรถนะที่สำคัญทั้ง 5 ประการอย่างไรบ้าง โดยพยายามเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับสมรรถนะทางประวัติศาสตร์ เช่น ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสำคัญที่สอดคล้องกับคุณลักษณะทางประวัติศาสตร์ โดยเน้นการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม การตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม การยอมรับในความแตกต่างของมนุษยชาติ การอยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข และใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต ซึ่งรายวิชาประวัติศาสตร์สามารถใช้เป็นรายวิชาในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้หลายประการ ผู้สอนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสาร “แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551”
4. จัดทำคำอธิบายรายวิชาในรายวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐานโดยพิจารณาจากตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้จากสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามมาตรฐาน ส 4.1-ส4.3 โดยเขียนในลักษณะความเรียง ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะกระบวนการ/สมรรถนะและคุณลักษณะเจตคติทางประวัติศาสตร์ คำอธิบายรายวิชาเป็นคำอธิบายภาพรวมของการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา

นั้น ให้เห็นข้อมูลว่ามีเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างไร มีกระบวนการเรียนรู้อย่างไร เนื้อหาสาระ โดยสังเขปมีอะไรบ้าง ซึ่งในระดับของคำอธิบายรายวิชานั้น สถานศึกษาสามารถพิจารณาใช้สาระการเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นมาบูรณาการเข้าไปได้ด้วย เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชาดังในภาคผนวก ซึ่งควรพิจารณานำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม)

5. วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา เพื่อจัดทำโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ โดยกำหนดสาระสำคัญ เวลาเรียนและน้ำหนักคะแนนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และเน้นการบูรณาการ

6. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าวข้างต้น ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นทักษะสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ เช่น ทักษะในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหลักฐาน ทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือ ทักษะในการจัดระบบข้อมูล ทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ทักษะในการวินิจฉัยแยกแยะข้อเท็จจริง ฯลฯ ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะย่อย ที่จะส่งผลให้เกิดทักษะตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้น อ่านอย่างกว้างขวาง สังเกตเปรียบเทียบแยกแยะและจำแนกข้อมูล การสำรวจและสืบค้น การนำเสนออย่างมีเหตุผล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แผนภูมิ 1 หลักสูตรแกนกลางสู่การเรียนการสอนประวัติศาสตร์

จากที่กล่าวมาแล้ว หากพิจารณาอย่างถ่องแท้จะพบว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ คือ การสร้างความเข้าใจ “เหตุการณ์” ในเชิงการคิดวิเคราะห์ความจริงในอดีต ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เป็นเรื่องการสอนเนื้อหารายละเอียดซึ่งเป็นผลให้ประวัติศาสตร์กลายเป็นข้อมูลที่มากมายและน่าเบื่อหน่าย ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องเข้าใจว่าข้อมูลสำหรับประวัติศาสตร์ คือ “ฐานความคิดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรื่องราวที่ผ่านมา” หากครูผู้สอนเข้าใจประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ต้องการพัฒนา “คน” ในบริบทของสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพอาจสามารถลด

ความเบื่อหน่ายของผู้เรียนลงได้ อีกทั้งยังเป็นการฝึกฝนผู้เรียนให้เข้าใจด้วยการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ ต้องอยู่บนพื้นฐาน “ข้อเท็จจริง” ไม่ใช่ข้อคิดเห็นหรือการวิจารณ์โดยไม่มีข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งพบได้ในผู้คนในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแสดงว่า การสอนประวัติศาสตร์ยังไม่บังเกิดผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร จึงเป็นหน้าที่ของพวกเรา ซึ่งเป็นครูผู้สอนประวัติศาสตร์ ต้องร่วมกันพิจารณาแนวทางแก้ไข ถึงเวลาแล้วหรือยังที่พวกเราจะร่วมกันสร้างชาติไทยให้มีความเข้มแข็ง โดยพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้มีคุณค่าและฝังรากลึกในปัจเจกชนที่เป็นคนไทยทุกคน

เป็นเรื่องที่แน่นอนว่า การเตรียมตัวที่พร้อมในเรื่องที่ต้องสอน “รู้เนื้อหา รู้โน้ตส์ (Concept) หรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง รู้เป้าหมายที่จะสอนชัดเจน”

การเลือกวิธีการสอนให้ตรงเป้าหมาย เป็นคุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่งของครูผู้สอนประวัติศาสตร์ หากมีหลากหลายทั้งวิธีการสอน โดยทั่วไป และวิธีการสอนเฉพาะทางประวัติศาสตร์ ก็จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพมากขึ้น ที่ผ่านมาสำนักรงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สนับสนุนวิธีการสอนประวัติศาสตร์ ได้แก่ การใช้หลักฐานและเอกสารชั้นต้น การใช้แหล่งเรียนทางประวัติศาสตร์เป็นสื่อ และการใช้การทำโครงการทางประวัติศาสตร์ ดังจะขยายรายละเอียดในลำดับต่อไป

นอกจากนี้ยังมีเรื่องของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ได้แก่ สังคมรอบโรงเรียน ผู้รู้-ปราชญ์ท้องถิ่น ฯลฯ ครูจึงต้องศึกษาว่าในท้องถิ่นและชุมชนนั้น มีสิ่งเหล่านี้อยู่ไหน อย่างไร ที่จะเชื่อมโยงมาให้การจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เนื่องจากหลักสูตรก็เป็นแต่ “แกนกลาง” แต่เนื้อเรื่อง จิตวิญญาณนั้นอยู่ในระดับการสอนที่จะเติมเข้าไปให้การสอนนั้นมีชีวิตเหมาะกับนักเรียนเพียงใด

และที่สำคัญคือ “การใส่ใจในการสอน” น่าจะยังคงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูมืออาชีพ ไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตาม แล้วท่านจะเตรียมตัวพร้อมที่จะเป็นครูประวัติศาสตร์มืออาชีพหรือยัง

วินัย พงศ์ศรีเพียร (2543, หน้า 3) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ คือ สิ่งที่เราควรรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเสียหายสำหรับวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมาจากความเข้าใจผิดว่าใครอ่านหนังสือสองหรือสามเล่ม ท่องจำเหตุการณ์ได้ก็เป็นครูสอนประวัติศาสตร์ได้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนมักจะส่งครูที่สอนอะไรไม่ได้ แล้วส่งมาสอนสังคมศึกษา แต่ความจริงแล้วต้องการคนที่มีฐานความรู้กว้างขวาง แม้มีผู้นิยามคำว่า “ประวัติศาสตร์” ไว้มากมาย แต่โดยทั่วไปแล้วคนมักนึกถึงความหมายที่ง่ายที่สุด นั่นคือ เรื่องราวหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับมนุษย์ ซึ่งได้เกิดขึ้นแล้วในอดีต และเรื่องราวหรือเหตุการณ์

ในอดีตนั้น โลมเออาว่าต้องเป็นเรื่องที่นักจดบันทึกเห็นว่าสำคัญสำหรับเขา และสังคมของเขา เพราะฉะนั้นการเรียนประวัติศาสตร์จึงเป็นการเรียนรู้เหตุการณ์สำคัญในอดีตเพื่อรู้จักความเป็นมา ตัวเองหรือเพื่อรู้จักประสบการณ์ในอดีตที่เชื่อมประสานจิตวิญญาณของคนในสังคมเข้าด้วยกัน

สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ต้องจัดการเรียนรู้อิงหลักสูตรแกนกลาง ครูผู้สอนต้องรู้เนื้อหา รู้โน้ตทัศน์และรู้เป้าหมายของการสอนคือ การจัดการเรียนการสอนให้เรียนรู้ เหตุการณ์สำคัญในอดีตเพื่อรู้จักความเป็นมา ตัวเองหรือเพื่อรู้จักประสบการณ์ในอดีตที่เชื่อมประสานจิตวิญญาณของคนในสังคมเข้าด้วยกันอย่างชัดเจนจึงจะทำให้ให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณภาพในสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วาสนา ศรีทธา (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคนิคการใช้คำถาม สาระการเรียนรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จังหวัดลำปาง โดยศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผลการศึกษา สรุปว่า แผนการจัดการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผน สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้

ณพวรรณ บุญปั้น (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สาระสังคมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม เชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อสร้างความสมานฉันท์ จำนวน 4 แผน และแบบประเมินแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งผลการศึกษา สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน โดยรวมทุกแผนการเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก ทั้งด้านการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการสอดแทรกคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อสร้างเสริมความสมานฉันท์ แหล่ง/สื่อการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล

อัจฉราพร ตันบรรจง (2546) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมือง เชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ นักเรียนได้ปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนในครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 สูงกว่าครั้งที่ 1 แสดงว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ในทุกชั้นทุกตอน สูงขึ้น และนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยทุกด้าน

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละครั้งพบว่าค่าร้อยละของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 สูงกว่าครั้งที่ 1 นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณในทุกชั้นตอนสูงขึ้น

จากผลการศึกษาและการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้น มาจากการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ การวางแผนการสอน การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การใช้สื่อการสอน วิธีการวัดและประเมินผล และการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน ซึ่งผลการศึกษาและการวิจัยดังกล่าว ผู้ศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved